

El vi i el botiguer ens van **industrialitzar**

Els protagonistes de la industrialització catalana, botiguers de teles de Barcelona i del Camp de Tarragona, surten a la llum en el llibre de l'historiador Francesc Valls Junyent 'La Catalunya atlàntica. Aiguardent i teixits a l'arrencada industrial catalana' (Eumo). L'exportació de vi i aiguardent va fer-ne possible la industrialització.

Ja era força conegut que l'exportació del vi i l'aiguardent catalans va tenir un paper clau en la industrialització de Catalunya. Però qui en van ser els protagonistes? No van pas ser els viticultors ni els aiguardenters, sinó uns quants botiguers de teles barcelonines i de comarques tarragonines del XVIII, el gran segle de Reus, Valls i altres localitats del Camp de Tarragona. La persona que ha trobat els responsables de la industrialització és l'historiador Francesc Valls Junyent (Hostalets de Pierola, Anoia, 1966). Els ha tret a la llum en el llibre *La Catalunya atlàntica. Aiguardent i teixits a l'arrencada industrial catalana*, publicat per Eumo a la gran col·lecció d'història "Referències", dirigida per Joaquim Albareda i assessorada per un consell format per Àngel Duarte, Anna M. Garcia Rovira, Xavier Gil i Imma Ollich.

L'historiador Jordi Nadal destaca en el pròleg la importància dels resultats de la recerca de Francesc Valls Junyent: Són "originals i de gran abast", perquè atribueix als botiguers de teles el mèrit d'haver endegat el cercle virtuós responsable de la posició eminent assolida des del set-cents per l'economia catalana dins l'espanyola. Aquests espavilats burgesos buscaren i trobaren en els rèdits proporcionats per la producció i exportació de l'aiguardent autòcton la font de finançament adequada per sostenir, primer, el seu negoci genuí, que era la compravenda de teixits de molt diverses menes i procedències demanats pels clients habituals, i, més tard, el seu ne-

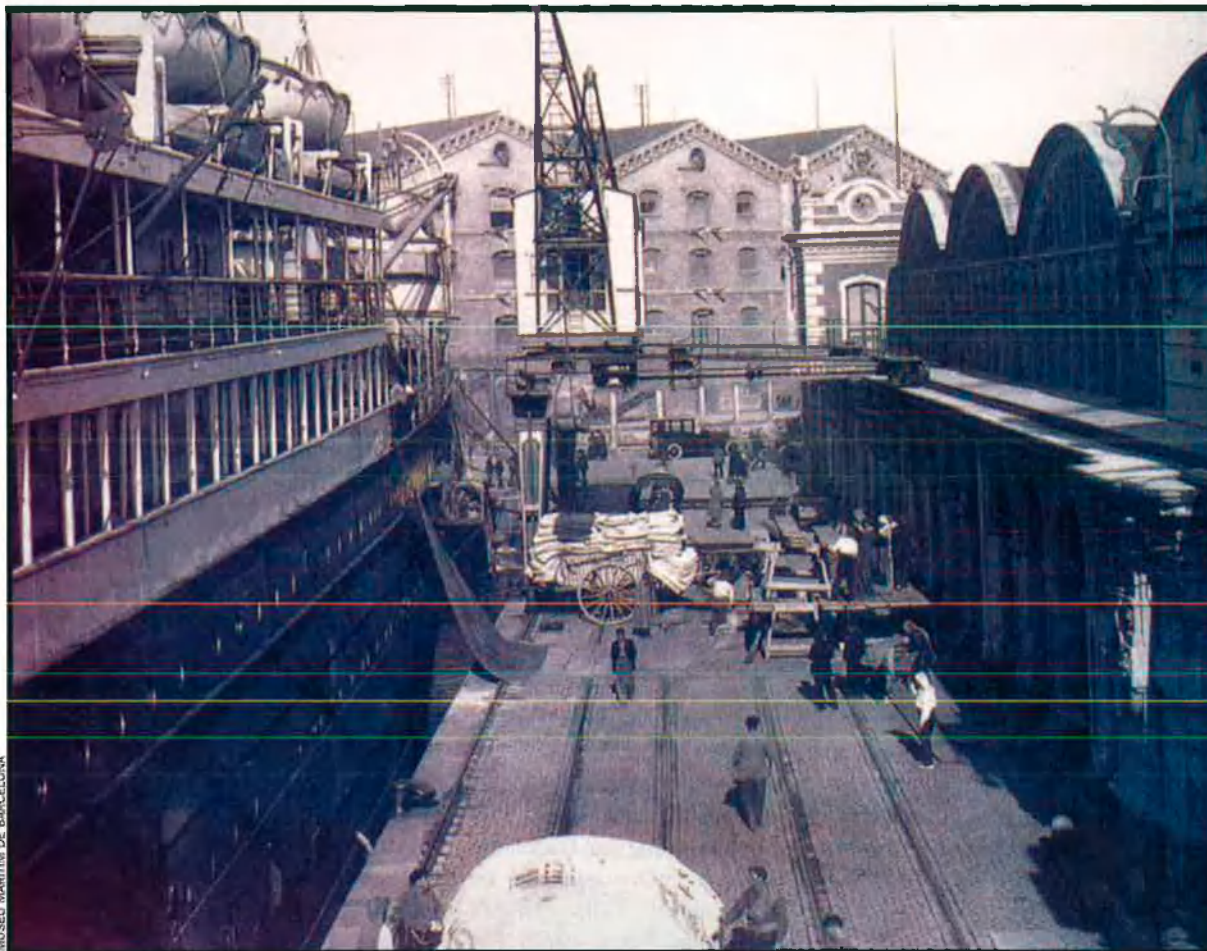
goci afegit o adventici, de rendiments superiors, consistent en l'adquisició de llenços de cru neerlandesos, francesos i alemanys i la revenda a les colònies espanyoles d'Amèrica, un cop pintats a Barcelona.

El llibre de Valls Junyent, indica Nadal, revela el paper determinant jugat per l'exportació vitícola en l'arrencada i en el desenvolupament posterior de la manufactura cotonera catalana, destinada, com és sabut, a centrar el procés de la industrialització en general al nostre país.

L'altra aportació del llibre, la més destacada, és que posa al descobert la cara més valuosa i oculta del comerç marítim del Principat en el trànsit de l'edat moderna a la contemporània, caracteritzada per les actuacions fora dels límits tradicionals de la Mediterrània, Gibraltar enllà, en els confins tan oriental com occidental de l'oceà Atlàntic.

La primera aportació continua les obertes per Pierre Vilar, Emili Giralt, Àngel Sánchez i Jaume Torres. Es coneixien les raons i els camins de l'expansió i de la penetració a l'Europa nòrdica de l'aiguardent català, així com els efectes activadors d'aquesta expansió damunt la indústria, especialment la tèxtil-llanera, i el comerç interregional.

També es coneixia que als ports catalans arribava, com a contrapartida de l'aiguardent exportat, un flux molt considerable de peces de lli en cru, destinades a ser pintades o estampades en els obradors d'indianes barcelonins i reexportades en direcció a l'Amèrica hispana. Però quedava per escatir, diu Nadal,

MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA

Gravat del port de l'Havana, a Cuba, al segle XVIII. Molts d'aquests valxells de vela es construïen a les drassanes del Masnou, Lloret o Vilassar. L'exportació de vi i la importació de cotó fa que puguem parlar de la Catalunya atlàntica, com diu l'historiador Francesc Valls Junyent.

el com i el perquè d'aquest retorn imprevisible en el context de l'època, ja que la tradició llencera espanyola es trobava a Galícia. Això és el que ha fet Francesc Valls Junyent.

L'historiador insisteix en la idea força estesa segons la qual l'especialització vitícola i l'exportació dels productes de la viticultura va tenir un efecte positiu sobre el procés de creixement econòmic experimentat per Catalunya entre la fi del segle XVII i el darrer terç del XIX, ben al contrari del que va escaure's al Lenguadoc o a Portugal, on els dos sectors estaven enfrontats i semblaven incompatibles.

El domini aclaparador de l'exportació catalana pels productes vitícoles no va conduir, com sí va passar a Portugal, al carreró sense sortida de la desindustrialització. Al contrari, la creixent vinculació de l'exportació vitícola amb el tèxtil cotoner, ja des de mitjan segle XVIII, va contribuir molt a afermar el procés d'industrialització català.

Guillem Oliver, un comercial exportador d'aiguardents, evoca Valls Junyent, va defensar el 1833, com també farien altres personalitats catalanes, "l'admirable combinació de la indústria amb l'agricultura, sistema predilecte de Catalunya de sempre". L'exportació dels productes de la viticultura catalana més

Els intercanvis marítims dels segles XVII i XVIII permeten parlar perfectament de Catalunya com d'una economia atlàntica

o menys transformats —aiguardent o vi— van afavorir el desenvolupament del sector cotoner, líder del procés d'industrialització català vuitcentista, no sols perquè la contrapartida de les exportacions de vi van ser les importacions de cotó en floca, sinó també perquè ja al segle XVIII s'havien anat creant i estrenyent múltiples vincles i sinergies entre l'exportació vitícola i d'aquesta activitat manufacturera.

A la fi del segle XVIII, l'aiguardent català va irrompre amb força en el mercat internacional, i durant els últims anys de la dècada de 1760 els rèdits de l'exportació agrícola van començar a ser utilitzats per adquirir en els principals centres productors del nord d'Europa tèxtils de lli semimanufacturats, els quals, un cop estampats a les fàbriques d'indianes, eren reexpedits cap a les colònies espanyoles d'Amèrica. El producte d'aquestes vendes, juntament amb el de més partides de vi i aiguardent, servia per adquirir a Amèrica cotó

en floca. Amb aquesta fibra, arribada en quantitats creixents durant les dues darreres dècades del segle XVIII, es va poder desenvolupar una filatura autòctona, i, així, es va trencar la dependència dels filats importats que les fàbriques d'indiana patien.

El vi i el cotó eren transportats en vaixells de vela de construcció i propietat catalanes i, com va dir el capità Josep Ricart i Giralt el 1895, segons cita Valls Junyent, la riquesa que arribà a tenir la costa de Llevant de Catalunya era fabulosa i solament cadascun dels pobles del Masnou, Vilassar i Lloret, arribaren a tenir 200 vaixells de "carrera d'Amèrica".

La penetració de la marina a vapor estrangera en el comerç català amb Amèrica va ser el cop de gràcia definitiu al model del comerç exterior que, des de la seva configuració al principi de la dècada de 1830, havia funcionat sense gaires elements de tensió fins al principi de la dècada de 1860.

La presència creixent, a partir de 1870, dels grans vapors estrangers en les rutes principals del comerç català amb Amèrica, va conduir a una gradual separació de les activitats comercial i naviliera, la forta integració de les quals havia estat precisament una de les virtuts més destacables del sistema comercial sorgit en els anys vint del segle XIX. Avançant el XIX, el vi català, com ho havia fet l'aiguarent en temps precedents, girarà la vista a Europa, d'on li arribaren el carbó i la maquinària demanats per la indústria tèxtil, en plena etapa modernitzadora.

A través de l'anàlisi detallada del comerç marítim català, ja es pot parlar legítimament de Catalunya, afirma Jordi Nadal en el pròleg, com d'una economia atlàntica. Així es confirma una intuïció de Josep Fontana de prop de cinquanta anys enrere: el decantament decididament atlàntic del comerç marítim, i de l'economia que el sustentava, a partir de l'últim terç del segle XVII.

Però no només de xifres i comerç parla el llibre. De manera indirecta, es fa la història de l'aiguarent i del vi d'alta graduació, que era el català, molt preuat. I es recorda que la popularització de l'aiguarent com a beguda va ser

El port de Barcelona, durant el segle XIX. Amb l'arribada dels grans vapors, les drassanes catalanes de la costa de Llevant van iniciar una forta davallada.

obra dels marines holandesos, que el preferien a l'aigua dolça o vi de baixa graduació perquè en les llargues travesies es feien malbé. Ah, i finalment, també apareix el bacallà, perquè la pes-

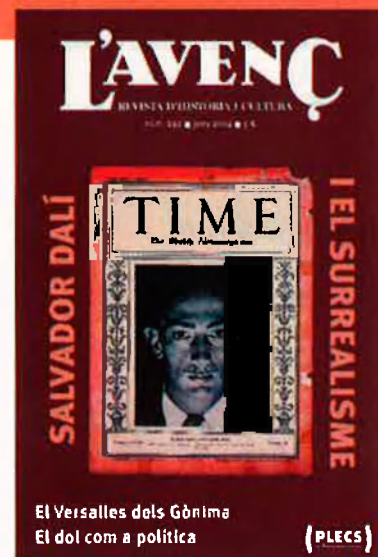
ca salada va ser una de les contrapartides de les exportacions de vins i aiguardents.

Lluís Bonada

Salvador Dalí i el surrealisme

Juny de 2004

En plena celebració del centenari del naixement de Salvador Dalí, en aquest dossier es pretén fer una lectura de l'autor i la seva obra des de la distància, a partir d'estudis en curs, que se centren en el trànsit de l'artista cap al surrealisme, els primers vincles amb el moviment liderat per André Breton, i com finalment es va anar distanciant dels posicionaments surrealistes

L'Avenç. Consell de Cent, 278, 1r 2a - 08007 Barcelona
Telèfon 93 488 34 82 - lavenc@lavenc.com / www.lavenc.com